

methodological basis in professional training organisation of physical culture specialities masters and educational subject «Bases of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist», which is a part of interdisciplinary master programme.

Interconnection of phenomena classes of culture theory and akmeology, principles which determine strategy and tactics of master training organisation are analysed. It is shown that according to offered theoretical-methodological approach the level of master's personality development is characterised considerably by the level of professional-pedagogical culture formation, which reflects subjective preparedness and readiness of future specialist to solving professional tasks. We offer to orient process of physical culture education on formation of creative readiness of future specialist to activity on the basis of mastering by master not only knowledge and competences, but also by formation of professional-pedagogical culture and directness of his training to the top of professionalism and professional mastery.

The content of educational subject «Bases of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist» which is based on organisation of unity of all components of physical culture education and has innovative character, in particular reflects tendencies of converging of humanities, natural-scientific and professional culture forms. It is shown that offered educational subject appears as integrative-functional mean of professional-pedagogical culture formation of physical culture specialities masters.

Keywords: *akme-culturological approach; competences; creative readiness; educational subject «Bases of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist»; master; professional physical culture education.*

Стаття надійшла до редакції 21.07.2017

Прийнято до друку 05.10.2017

УДК 378.22

Вікторія Меньяло

ORCID iD 0000-0003-1926-5984

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
начальник науково-дослідної частини,
Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, 69600 м. Запоріжжя, Україна
meniailo16@gmail.com

СУТНІСТЬ ДОСЛІДНИЦЬКО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті визначено роль і місце дослідницько-інноваційної діяльності в діяльності вищого навчального закладу та розкрито її сутність. Показано, що дослідницько-інноваційна діяльність базується на науково-дослідницькій складовій і є основним видом діяльності, що визначає основу формування стратегії розвитку і місію сучасного університету, його роль в інноваційних процесах. Необхідною умовою здійснення ефективної дослідницько-інноваційної діяльності є наявний інноваційний потенціал, який забезпечується, насамперед, інтеграцією освітньої та наукової діяльності, а також іншими видами діяльності ВНЗ, які надають необхідні ресурси. Дано визначення дослідницько-інноваційної діяльності вищого навчального закладу та показано, що вона може здійснюватися у двох напрямках: науково-інноваційному та проектно-інноваційному, які тісно пов'язані між собою на технологічному та методологічному рівнях.

Ключові слова: *дослідницько-інноваційна діяльність вищого навчального закладу; інноваційна діяльність; науково-дослідницька діяльність.*

Вступ. В сучасних умовах потужних глобалізаційних змін освіта, наука, інновації стають тими визначальними факторами, що покликані забезпечити інноваційний розвиток суспільства і держави, створити умови для швидкого зростання ринку на основі оновлення технологій і продуктів та ліквідувати значне відставання української

економіки і держави від країн з розвинутими інноваційними системами.

У контексті реалізації положень Лісабонської угоди (2007) щодо принципів функціонування Європейського Союзу, яка поставила за мету створення єдиного європейського дослідницького простору та перетворення ЄС на знаннєву спільноту з

економікою знань, а також Бельгійського коміюне (2009) Міністрів освіти країн ЄС «Болонський процес 2020 – Простір європейської вищої освіти у новому десятиріччі», яке відзначає, що вища освіта має бути заснована на сучасних наукових дослідженнях і сприяти зростанню кількості людей з дослідницькою компетентністю та здатністю до продукування та поширення інновацій, на особливу увагу заслуговує дослідницько-інноваційна роль вищих навчальних закладів, які мають стати, за відомою моделлю «потрійної спіралі» Г. Іцковіца, центрами інноваційних перетворень у сучасному суспільстві, здійснюючи свою діяльність одночасно за трьома взаємопов'язаними напрямками: навчання, наукові дослідження, інноваційне впровадження високих технологій і виведення їх на ринки (технологічний трансфер) (Ицковиц Г., 2010).

Законом України «Про вищу освіту» інноваційну діяльність визначено як невід'ємну складову освітньої діяльності вищого навчального закладу поряд з науковою та науково-технічною діяльністю. Основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, відповідно до ст. 65 Закону, є «здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу» (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Сутність поняття «фахівець інноваційного типу» може бути розкрито з позицій компетентнісного підходу через основні компетентнісні характеристики фахівців вищої освіти. Відповідно до Національної рамки кваліфікацій інтегральною компетентністю фахівця сьомого кваліфікаційного рівня (магістр) є «здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій», фахівця восьмого рівня (доктор філософії) – «здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та / або дослідницько-інноваційної діяльності», у тому числі розробляти та реалізовувати інноваційні проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та / або професійну практику з метою розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем (Постанова Кабінету Міністрів України «Про Національну рамку кваліфікацій», 2011).

Таким чином, участь магістрів та аспірантів у дослідницько-інноваційній діяльності є основною формою підготовки фахівців інноваційного типу для:

- професійної діяльності у наукоємних секторах економіки, високотехнологічному бізнесі як фахівців з інноваційним мисленням, здатних до

організації та управління інноваційними процесами (розробки й реалізації комплексних інноваційних проектів і програм);

- науково-інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі як фахівців, здатних забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок (наукових інновацій);

- науково-педагогічної діяльності як фахівців, здатних забезпечити дослідницько-інноваційну підготовку здобувачів вищої освіти.

Як зазначено у Білій книзі національної освіти, дослідницько-інноваційна підготовка науково-педагогічних працівників вищої школи потребує сьогодні особливої уваги, адже від кваліфікації науково-педагогічного персоналу залежить якість вищої школи, що відповідає за продукування всіх категорій педагогічних і науково-педагогічних працівників (Біла книга національної освіти України, 2009, с. 142).

Проблемам інноваційної діяльності вищої освіти присвячено роботи І. Гавриш, Л. Касьянкової, Г. Клімової, Л. Козак, В. Кременя, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, О. Шапран, Л. Шевченко та ін., але вони, переважно, висвітлюють питання, пов'язані з освітньою складовою інноваційної діяльності та підготовкою фахівців до інноваційної педагогічної діяльності. Проблеми підготовки фахівців до управлінської інноваційної діяльності в освіті досліджували у своїх роботах В. Берека, Н. Василенко, Л. Даниленко, Н. Меркулова. За словами останньої, «орієнтація модернізаційних процесів в освіті на новий тип гуманістично-інноваційної педагогіки потребує від освіти підготовки до управлінської діяльності менеджерів освіти, які соціально адаптовані до життя, здатні творчо мислити та постійно самовдосконалюватися» (Меркулова Н. В., 2012, с. 308-309).

Питанням дослідницько-інноваційної складової вищої освіти до цього часу не приділялося достатньої уваги у вітчизняній педагогічній науці, за виключенням робіт В. Лугового, Ж. Таланової. Деякі практичні аспекти інноваційної діяльності дослідницьких університетів досліджували Г. Бахтіна, В. Згуровський, Б. Каргін, В. Кузь, О. Огієнко. Серед зарубіжних дослідників, які здійснювали наукові розвідки у цьому напрямку, можна зазначити Г. Іцковіца, О. Кузіну, О. Латуху, О. Носкову, К. Сафонову, Є. Чупрунова. Але дослідницько-інноваційна діяльність у системі вищої професійної освіти до цього часу не була предметом окремого дослідження.

Мета статті полягає у розкритті сутності та особливостей дослідницько-інноваційної діяльності вищого навчального закладу, визначенні її ролі і місця в інноваційній діяльності ВНЗ.

Роль і місце дослідницько-інноваційної діяльності в інноваційній діяльності вищого навчального закладу. Інноваційна діяльність, на думку науковців (Сафонова К. И., Ерышева С. А., 2009, с. 39), не є

самостійним видом діяльності вищого навчального закладу, а виступає підсистемою кожної сфери його функціонування, є необхідною умовою вдосконалення та розвитку освітньої, наукової, соціально-культурної, а також організаційно-управлінської, фінансової та інших видів діяльності ВНЗ, що забезпечують його конкурентоспроможність.

Автори роботи (Носкова Е. В., Тюрина Е. А., Третьяков М. М., 2009, с. 110) розглядають інноваційну діяльність як комплексну діяльність, що охоплює:

- науково-дослідний процес, в тому числі процес науково-дослідної роботи студентів, магістрів, аспірантів, докторантів;
- процес міжнародного наукового і освітнього співробітництва, в т. ч. процес академічної мобільності, процес розвитку наукових і науково-освітніх програм і проектів із зарубіжними партнерами;
- процес розвитку інфраструктури вузівської науки, інфраструктури інформаційно-аналітичного забезпечення наукових досліджень університету;
- процес інтеграції наукової та освітньої діяльності;
- навчальний процес, в тому числі процес підготовки наукових кадрів;
- процес створення та розвитку унікальних університетських об'єктів;
- процес розвитку освітніх технологій в інформаційному співтоваристві;
- процес ефективних економічних відносин, в тому числі процес ресурсного забезпечення системи освіти;
- процес управління освітою.

У залежності від напрямку, в якому реалізується інноваційна діяльність, дослідники виділяють наступні типи інновацій, що можуть виступати її результатами: освітні (педагогічні, науково-методичні, освітньо-технологічні), наукові, науково-технологічні, інфраструктурні, економічні, соціальні, юридичні, організаційні, управлінські та ін. (Солдатова Ю. А., Мальцева Г. И., Луговой Р. А., 2006; Шевченко Л. С., 2013).

Оскільки становлення інноваційного суспільства визначається, насамперед, інноваційною діяльністю вищої школи, її здатністю до постійної та ефективної модернізації (Клімова Г. П., 2015, с. 11), відбувається поступова трансформація вищих навчальних закладів від об'єктів соціогуманітарної сфери, які здійснюють підготовку кадрів та проводять наукові дослідження, до повноправних суб'єктів ринкової економіки, які можуть продукувати: нові знання (ринок знань), інтелектуальний продукт (ринок об'єктів інтелектуальної власності), гуманітарний продукт (висококваліфіковані кадри) (ринок праці), інноваційний продукт (ринок товарів) та надавати високоякісні послуги (освітні, науково-технічні, консалтингові, інжинірингові тощо) (ринок послуг).

Але для того, щоб бути конкурентоздатними в умовах інноваційної економіки, ВНЗ слід знач-

но посилювати ефективність та результативність всіх напрямів діяльності вишу та їх інноваційну спрямованість. Особливо це стосується наукової, науково-технічної діяльності, оскільки, за словами В. Г. Кременя, саме «дослідницька складова університетської місії має інноваційний характер, і зростання значення дослідницького компонента в структурі сучасного університету відображає вплив інновацій на університетське життя» (Кремень В., 2016, р. 9-10).

Основним фактором розвитку інноваційної діяльності ВНЗ є його прагнення до лідерства, мотивами якого можуть бути як внутрішні фактори (активні мотиви) так і зовнішні (реактивні мотиви) (Носкова Е. В., Тюрина Е. А., Третьяков М. М., 2009, с. 106). Активні мотиви зароджуються всередині університету як виникнення інтересу, бачення перспектив розвитку, нових можливостей, що відкриваються перед вищим навчальним закладом. Реактивні – виникають внаслідок зовнішніх загроз як то: конкуренція з іншими університетами, скорочення бюджетного фінансування, перенасиченість ринку науково-освітніх послуг, демографічні проблеми тощо.

Сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, від яких залежить здатність ВНЗ успішно здійснювати інноваційну діяльність, науковці визначають як інноваційний клімат (Касьянова Л. С., Слезенко А. О., 2014, с. 9).

Перелік факторів, які можуть сприяти встановленню інноваційного клімату, а також, навпаки, стримувати його створення, наведено у табл. 1., з якої видно, що важливою умовою забезпечення ефективної інноваційної діяльності університету є його інноваційний потенціал, під яким розуміють «здатність та готовність вищого навчального закладу за наявного кількісного та якісного складу ресурсів створювати, використовувати та поширювати різного роду новації з метою нарощення власних конкурентних переваг» (Буняк Н. М., 2015, с. 51).

В інноваційному потенціалі ВНЗ науковці виділяють такі компоненти (Лу Т. В., 2012, с. 47-48):

- продуктивний (освітня діяльність, науково-дослідницька діяльність);
- ресурсний (матеріально-технічне, фінансове, інформаційне забезпечення);
- функціональний (маркетинговий, економічний, правовий супровід інноваційної діяльності);
- управлінський (адміністративна, управлінська діяльність, соціальне забезпечення);
- організаційний (організаційна, інноваційна інфраструктура).

Аналізуючи перший, найважливіший, продуктивний потенціал, можна зробити висновок, що здійснення ефективної інноваційної діяльності забезпечується, насамперед, високим рівнем розвитку та інтеграцією освітньої та наукової діяльності університету. Освіта готує висококваліфіковані кадри для науки, а наука створює інтелектуальні

Таблиця 1

**Внутрішні і зовнішні фактори, які детермінують формування
інноваційного клімату вищого навчального закладу**

ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ	
позитивні	негативні
висока кваліфікація наукових, науково-педагогічних кадрів	слабка сприйнятливність наукових, науково-педагогічних працівників до інновацій; невідповідність їх рівня сучасним вимогам до якості підготовки студентів; низький рівень заробітної плати викладачів; старіння кадрів
тенденції зі зростання обсягів НДР	недостатній розвиток фундаментальних і прикладних наукових досліджень
наявність монографій, навчальних посібників і науково-методичних розробок	розрив між теоретичним навчанням і практикою
розвинена структура підготовки наукових, науково-педагогічних кадрів: докторантура, аспірантура, спеціалізовані ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій	невідповідність наявних педагогічних технологій навчання і контролю сучасним вимогам до освітнього процесу та якості підготовки випускників
наявність затребуваних напрямів підготовки кадрів	відсутність ефективної системи залучення студентів до НДР і використання результатів досліджень в освітньому процесі
наявність потенціалу додаткової професійної освіти	неефективність діючої системи профорієнтації
наявність баз практики студентів	дефіцит фінансування діяльності ВНЗ, недостатній розвиток матеріально-технічної бази, інформаційного і науково-методичного забезпечення освітнього процесу
надання вищим навчальним закладом допомоги в працевлаштуванні випускників	непрестижність ВНЗ
багаті традиції ВНЗ у галузі організації освітнього процесу, спортивні та культурні досягнення	слаба популяризація досягнень ВНЗ (наукових шкіл, досягнень випускників)
ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ	
політичні (наявність держзамовлення на розробку і реалізацію державних цільових програм в галузі, стан інноваційної політики в регіоні)	
економічні (кризові явища в економіці)	
демографічні (падіння народжуваності, криза родини та ін.)	
культурно-моральні (моральна деградація, зниження рівня загальної культури й освіченості молоді)	
зростання значущості вищої освіти у світі	
наявність конкурентів на освітньому ринку	

складено за даними (Касьянова Л. С., Слезенко А. О., 2014, с. 9-10)

продукти, що перетворюються на інновації у процесі інноваційної діяльності. Така залежність між основними напрямками діяльності ВНЗ може бути представлена у вигляді цілісної ієрархічної системи рівнів (Клімова Г. П., 2015, с. 11): 1-й рівень – «освіта»; 2-й рівень – «наука»; 3-й рівень – «інновації», між якими існує і зворотній зв'язок: результативність інноваційної діяльності (продукування інновацій) впливатиме на 2-й рівень – «науку», розвиток якої позначиться і на підвищенні якості 1-го рівня – «освіти».

Таким чином, необхідною умовою формування сприятливого інноваційного клімату вищого навчального закладу є його потужний інноваційний потенціал, який забезпечується, в першу чергу, інтеграцією освітньої та наукової діяльності, а також іншими видами діяльності ВНЗ, що надають відповідні ресурси (матеріально-технічні, фінансові, організаційні, управлінські тощо) для забезпечення ефективного інноваційного процесу. До аналогічного висновку дійшли й автори роботи (Носкова Е. В., Тюрина Е. А., Третьяков М. М., 2009, с. 107), які вважають, що інноваційний продукт є результатом інтеграції основних видів діяльності університету та його діяльності в інших сферах.

З огляду на зворотній позитивний вплив інноваційної діяльності на розвиток всіх інших підсистем університету Кузіна О. В. (Кузіна О. В., 2012, с. 86) робить висновок, що інноваційна діяльність є запорукою стабільного функціонування ВНЗ, що складає основу формування стратегії його розвитку. Ще більшого значення інноваційній діяльності університетів, враховуючи її великий соціально-економічний вплив на розвиток суспільства знань, надає Г. П. Клімова (Клімова Г. П., 2015, с. 15), яка зазначає, що цей пріоритетний напрям діяльності у сфері вищої освіти, спрямований на продукування нових знань, їх трансфер до сфери виробництва і послуг, а також на формування самого людського фактора як рушійної сили інноваційних процесів, має бути визначений як місія системи вищої освіти в Україні.

За її словами, одним з пріоритетних напрямів державної політики у сфері вищої освіти повинна стати «активізація участі вищих навчальних закладів в інноваційних процесах, науково-технічних, інноваційних програмах і проектах, у розвитку інфраструктури підтримки інноваційної діяльності, що має спиратися на значний науковий та науково-педагогічний потенціал, скон-

центрований у цих закладах» (Клімова Г. П., 2015, с. 14).

Найбільший потенціал щодо розвитку інноваційної діяльності мають, на наш погляд, класичні університети як такі, що характеризуються низкою конкурентних переваг, серед яких можна виділити такі (Чупрунов Е. В., Гурбатов С. Н., Бедный Б. И., 2010, с. 7): високий ступінь інтеграції освіти і науки; орієнтація на фундаментальні дослідження по великому колу наукових напрямів; можливість отримання студентами базових знань у різних областях наук за умови оптимального співвідношення природничо-наукових і гуманітарних дисциплін; здатність до формування і поширення моральних і культурних цінностей; широкомасштабна підготовка кадрів вищої кваліфікації; багатопрофільна система перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців.

У роботі О. А. Латуха здійснено комплексну оцінку інноваційної діяльності вищого навчального закладу та запропоновано наступну класифікацію видів інноваційної діяльності ВНЗ (Латуха О. А., 2007, с. 16):

1. Діяльність зі створення інновацій (як фактор розвитку інноваційної діяльності ВНЗ):

- у вигляді документів – дисертації, звіти про виконання науково-технічних проєктів і програм, госпдоговірних науково-дослідних робіт, розроблені інноваційні проєкти і програми;

- у вигляді продуктів – товарні марки, патенти, ліцензійні договори, непатентовані винаходи, свідоцтва авторського права на твір, дослідні зразки, монографії, збірники наукових праць;

- у вигляді послуг – консультаційні послуги щодо інноваційної діяльності, консалтингові, інжинірингові послуги, маркетингові дослідження, спільні науково-дослідні роботи тощо.

2. Навчання інноваційній діяльності (як фактор відтворення інноваційних кадрів):

- як спеціально організоване навчання;
- залучення студентів, аспірантів, викладачів до інноваційної діяльності ВНЗ;

- направлення на стажування до провідних вітчизняних та зарубіжних наукових організацій;

- проходження навчальної та виробничої практики на інноваційних підприємствах.

3. Освітня діяльність (як фактор розвитку і підтримки інновацій):

- наявність освітньої інфраструктури (центри післядипломної освіти, лабораторії, кафедри);

- використання новітніх освітніх технологій, продукування та використання педагогічних інновацій при підготовці фахівців;

- проведення семінарів-тренінгів, «круглих столів» тощо.

Констатуємо, що перший напрям базується на науково-дослідницькій діяльності, орієнтованій на практичне застосування результатів інтелектуальної праці наукових, науково-педагогічних працівників, для яких проведення досліджень є одним

з основних видів професійної діяльності, а також студентів, магістрів, аспірантів, дослідницька діяльність яких є однією із складових процесу навчання в університеті (Шмелева Е. А., 2013, с. 14). Це дає нам підстави визначити цей вид діяльності як дослідницько-інноваційну діяльність, продуктом якої є наукові інновації, інноваційні проєкти та послуги.

Аналогічно, враховуючи, що третій напрям стосується освітньої діяльності вишу, детермінуємо його як освітньо-інноваційну діяльність, продуктом якої є, відповідно, освітні інновації. Другий напрям – навчання інноваційній діяльності (навчально-інноваційна діяльність) здійснюється в процесі інтеграції освітньо-інноваційної та дослідницько-інноваційної складових. Продуктом навчально-інноваційної діяльності є інноваційна людина. Особливістю цього напрямку є те, що він стимулює розвиток інноваційної діяльності як у самому закладі шляхом підвищення інноваційної активності наукових, науково-педагогічних працівників, студентів, магістрів, аспірантів, так і за його межами шляхом підготовки кадрів для інноваційної економіки.

Таким чином, як зазначають автори роботи (Носкова Е. А., Тюрина Е. А., Третьяков М. М., 2009, с. 107), слід розрізняти внутрішні продукти інноваційної діяльності, що впроваджуються вищим навчальним закладом у власну діяльність з метою підвищення її ефективності як освітньої установи, та зовнішні продукти, які створюються для подальшого впровадження і поширення за межами вищого навчального закладу з метою отримання ним економічного, соціального та іншого виду ефектів. Цим типам продуктів відповідають і різні підходи до визначення сутності поняття «інноваційна діяльність вищого навчального закладу» у науковій літературі. В першому випадку воно трактується з позиції основної освітньої діяльності вишу; у другому – з позиції інноваційного циклу (Латуха О. А., 2007, с. 9).

На Рис. 1 представлено класифікацію видів та продуктів інноваційної діяльності вищого навчального закладу, яка враховує обидва зазначених підходи. Як впливає із запропонованої структури, безпосереднє відношення до процесу створення, освоєння та впровадження інновацій за межами вищого навчального закладу має дослідницько-інноваційна діяльність. Тому, саме вона є відповідальною за включення вищого навчального закладу в зовнішні інноваційні процеси, розробку й реалізацію інноваційних проєктів і програм.

Враховуючи вищевикладене, під дослідницько-інноваційною діяльністю вищого навчального закладу будемо розуміти комплексну діяльність, спрямовану на створення, освоєння і впровадження наукових інновацій з метою отримання економічного, соціального та інших видів ефекту,

а також розробку й реалізацію інноваційних проектів і програм з метою розв'язання значущих наукових, соціальних, культурних, етичних та інших проблем.

Особливість цього виду діяльності полягає в тому, що вона може реалізовуватися у двох на-

прямках: науково-інноваційному (продукування наукових інновацій) та проектно-інноваційному (продукування інноваційних проектів), які тісно пов'язані між собою як на технологічному, так і на методологічному рівнях.

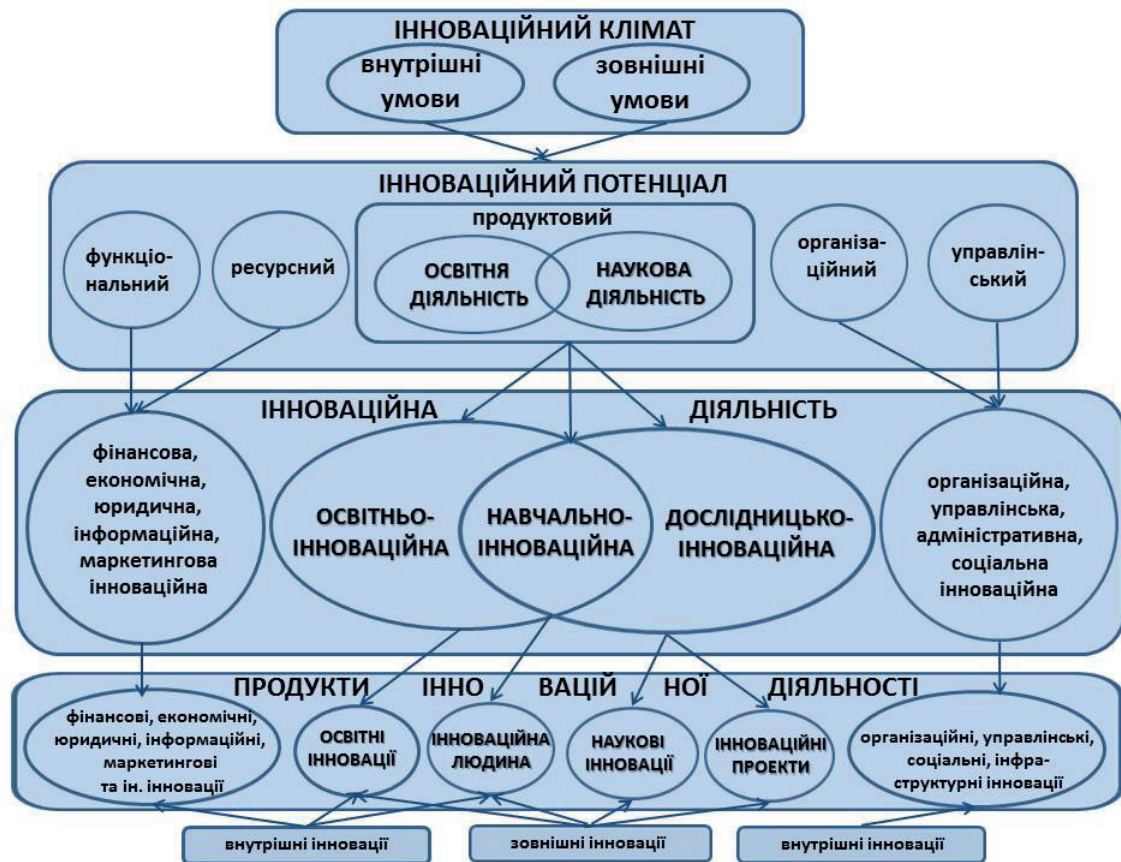

Рис. 1. Класифікація видів та продуктів інноваційної діяльності вищого навчального закладу

У Таблиці 2 наведено порівняльну характеристику основних ознак проекту та інновації, з якої видно, що в їх основі лежить новизна (в інновації) та унікальність (в проекті) ідеї, реалізація якої призводить до появи нового продукту або процесу.

А перетворення ідеї в продукт для подальшого використання (споживання) є основною метою як інноваційної діяльності, так і інноваційного проекту в процесі його реалізації (Солдатова Ю. А., Мальцева Г. И., Луговой Р. А., 2006, с. 85).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика основних ознак проекту та інновації

Ознаки проекту	Ознаки інновації
унікальність та неповторність	новизна (відносні переваги в порівнянні з традиційними рішеннями)
наявність чітких цілей, спрямованість на кінцевий результат	матеріалізація результату, прикладний характер використання (утилітарність)
обмежений час існування (певний час початку і завершення)	обмежений час існування
координоване виконання численних взаємозалежних дій відповідно до складеного плану	цілеспрямована діяльність по створенню, впровадженню та поширенню інновації

за даними (Солдатова Ю. А., Мальцева Г. И., Луговой Р. А., 2006, с. 85)

З іншого боку, слід розрізняти проект як кінцевий результат, проект як метод і проект як форму реалізації дослідницько-інноваційної діяльності, оскільки діяльність по створенню, освоєнню і впровадженню інновацій може здійснюватися методом проектів (тобто проект в даному випадку виступає механізмом реалізації інновації), а інноваційні проекти, зо-

крема дослідницькі, можуть слугувати формами здійснення дослідницько-інноваційної діяльності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Дослідницько-інноваційна діяльність вищих навчальних закладів базується на науково-дослідницькій складовій і є основним видом діяльності, що визначає стратегію розвитку і місію

сучасного університету, його роль в інноваційних процесах.

2. Необхідною умовою здійснення ефективної дослідницько-інноваційної діяльності університету є наявний інноваційний потенціал, який забезпечується, насамперед, інтеграцією освітньої та наукової діяльності, а також іншими видами діяльності ВНЗ, які надають необхідні ресурси. Найбільшим інноваційним потенціалом володіють класичні університети.

3. Дано визначення дослідницько-інноваційної діяльності вищого навчального закладу як комплексної діяльності, спрямованої на створення, освоєння і впровадження наукових інновацій з метою отримання економічного, соціального та інших видів ефекту, а також розробку й реалізацію

інноваційних проектів з метою розв'язання значущих наукових, соціальних, культурних, етичних та інших проблем.

4. Показано, що вона може реалізовуватися у двох напрямках: науково-інноваційному (продукування наукових інновацій) та проектно-інноваційному (продукування інноваційних проектів), які тісно пов'язані між собою як на технологічному, так і на методологічному рівнях. При цьому важливо розрізняти проект як кінцевий результат, проект як метод і проект як форму реалізації дослідницько-інноваційної діяльності.

Перспективами подальших досліджень є розкриття змісту, форм і методів дослідницько-інноваційної діяльності майбутніх магістрів та аспірантів.

Література

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України ; за ред. В. Г. Кременя. – Київ, 2009. – 185 с.
2. Буняк Н. М. Сутність та структура інноваційного потенціалу вищого навчального закладу / Н. М. Буняк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2015. – Вип.14. – Ч. 2. – С. 49–52.
3. Закон України «Про вищу освіту». Офіційний портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.07.2017). – Назва з екрана.
4. Ицковиц Г. Тройная спираль: университеты-предприятие-государство: инновации в действии. Пер. с англ. / Г. Ицковиц. – Томск : ТУСУР, 2010. – 237 с.
5. Касьянова Л. С. Инновационная деятельность как необходимая складовая навчального процесу / Л. С. Касьянова, А. О. Слезенко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 50. – С. 7–11.
6. Клімова Г. П. Парадигмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти України / Г. П. Клімова // Право та інновації. – 2015. – № 1(9). – С. 11–18.
7. Кузина О. В. Инновационная составляющая в вузе как фактор его современного развития / О. В. Кузина // Социально-экономические проблемы современного общества : материалы международной научно-практической конференции 1–2 июня 2012 года. Пенза – Прага : Научно-издательский центр «Социосфера», Найденова Л. И., Кашпаров Е. (ред.). – 2012. – С. 85–88.
8. Латуха О. А. Комплексная оценка инновационной деятельности вуза: теоретические и методологические аспекты : автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / О. А. Латуха // Новосибирск, 2007. – 23 с.
9. Лу Т. В. К анализу инновационного потенциала и конкурентоспособности вуза / Т. В. Лу // Вестник ВЭГУ. – 2012. – № 1(57). – С. 45–51.
10. Меркулова Н. В. Сутність підготовки магістрів менеджерів освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом / Н. В. Меркулова // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія Педагогіка. – 2012. – № 9. – С. 305–311. doi:10.7905/нвмдпу.v0i9.209
11. Носкова Е. В. Инновационная деятельность классического университета: основные элементы и современный опыт / Е. В. Носкова, Е. А. Тюрина, М. М. Третьяков // Вестник ТОГУ. – 2009. – № 4 (15). – С. 103–112.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.11 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». Офіційний портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 20.07.2017). – Назва з екрана.
13. Сафонова К. И. Научно-инновационная деятельность вуза: цели, задачи, управленческие механизмы [Электронный ресурс] / К. И. Сафонова, С. А. Ерышева // Университетское управление: практика и анализ. – 2009. – № 6(64). – С. 38–43. – Режим доступа: <http://elar.ufrfu.ru/bitstream/10995/26448/1/unup-2009-06-08.pdf> (дата обращения: 20.07.2017). – Назва з екрана.
14. Солдатова Ю. А. Проектное управление инновациями и образовательной деятельностью в предпринимательском вузе [Электронный ресурс] / Ю. А. Солдатова, Г. И. Мальцева, Р. А. Луговой // Российское предпринимательство. – 2006. – № 6 (78). – С. 82–89. – Режим доступа: <http://bgscience.ru/lib/1675/> (дата обращения: 20.07.2017). – Назва з екрана.
15. Чупрунов Е. В. Классический исследовательский университет в инновационном обществе знаний / Е. В. Чупрунов, С. Н. Гурбатов, Б. И. Бедный // Университетское управление: практика и анализ. – 2010. – № 1. – С. 6–16.

16. Шевченко Л. С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері [Електронний ресурс] / Л. С. Шевченко // Право та інновації. – 2013. – № 4. – С. 78–91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2013_4_9 (дата звернення: 20.07.2017). – Назва з екрана.
17. Шмелева Е. А. Психолого-педагогические основы развития инновационного потенциала студентов и молодых ученых / Е. А. Шмелева // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. – 2013. – № 3 (1). – С. 12–18.
18. Kremen V. Transformational potencial of a classical university model / V. Kremen // The modern higher education review. – 2016. – №1. – С. 8–14.

References

1. Bila knyha natsional'noyi osvity Ukrainy [White book of national education Ukraine] (2009). V. H. Kremen (Ed.). Kyiv: Akad. ped. nauk Ukrainy, 185 (ukr).
2. Bunyak N. M. (2015). Sutnist' ta struktura innovatsiynoho potentsialu vyshchoho navchal'noho zakladu [Essence and structure innovative potential of higher education institution]. Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnogo universytetu. Seriya Ekonomichni nauky, 14/2, 49-52 (ukr).
3. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «About the Higher Education»] (2014). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua> (ukr).
4. Etzkowitz H. (2010). Trojnaja spiral': universitety-predprytie-gosudarstvo: innovacii v dejstvii [Triple spiral: entrepreneur-state- universities: innovations in action]. Tomsk: izd-vo Tomskogo gos. universiteta sistem upravlenija, 237 (rus).
5. Kas'yanova L. S., Slezhenko A. O. (2014). Innovatsiyna diyal'nist' yak neobkhidna skladova navchal'noho protsesu [Innovation activities as a necessary part of the educational process]. Teoretychni pytannya kul'tury, osvity ta vykhovannya. Zbirnyk naukovykh prats', 50, 7-11 (ukr).
6. Klimova H. P. (2015). Paradyhmal'ni kontsepty innovatsiynoho rozvytku vyshchoyi osvity Ukrainy [Innovative concepts paradigm of higher education Ukraine]. Pravo ta innovatsiyi, 1(9), 11-18 (ukr).
7. Kuzina O. V. (2012). Innovacionnaja sostavljajushhaja v vuze kak faktor ego sovremennogo razvitija [Innovative component in the university as a factor of its modern development]: Proceedings of the International Conference. Penza – Praga: Nauchno-izdatel'skij centr «Sociosfera», 85-88 (rus).
8. Latuha O. A. (2007). Kompleksnaja ocenka innovacionnoj dejatel'nosti vuza: teoreticheskie i metodologicheskie aspekty [Comprehensive assessment of innovation activities of the university: theoretical and methodological aspects]: Extended abstract of candidate's thesis. Novosibirsk, 23 (rus).
9. Lu T. V. (2012). K analizu innovacionnogo potentsiala i konkurentosposobnosti vuza [To the analysis of innovation potential and competitiveness of the university]. Vestnik VJeGU, 1(57), 45–51 (rus).
10. Merkulova N. V. (2012). Sutnist' pidhotovky mahistriv menedzheriv osvity do innovatsiynoho upravlinnya zahal'noosvitnim navchal'nym zakladom [The essence of Master`s of Management Education for innovative management of secondary schools]. Naukovyy visnyk Melitopol's'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Seriya Pedahohika, 9, 305-311. doi:10.7905/nvmdpu.v0i9.209 (ukr).
11. Noskova E. V., Tjurina E. A, Tret'jakov M. M. (2009). Innovacionnaja dejatel'nost' klassicheskogo universiteta: osnovnye jelementy i sovremennyy opyt [Innovative activities of the classical university: basic elements and modern experience]. Vestnik TOGU, 4 (15), 103-112 (rus).
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1341 (2011). «Pro zatverdzhennya Natsional'noyi ramky kvalifikatsiy» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №1341, 2011 «About the National Qualifications Framework»]. Ofitsiynyy portal Verkhovnoyi rady Ukrainy. Available at: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF) (ukr).
13. Safonova K. I., Erysheva S. A. (2009). Nauchno-innovacionnaja dejatel'nost' vuza: celi, zadachi, upravlencheskie mehanizmy [Scientific and innovative activities of the university: goals, objectives, management mechanisms]. Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz, 6(64), 38-43. Available at: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/26448/1/unup-2009-06-08.pdf> (rus).
14. Soldatova Ju. A., Mal'ceva G. I., Lugovoj R. A. (2006). Proektnoe upravlenie innovacijami i obrazovatel'noj dejatel'nost'ju v predprinimatel'skom vuze [Project management of innovation and educational activities in an entrepreneurial institution]. Rossijskoe predprinimatel'stvo, 6 (78), 82-89. Available at: <http://bgscience.ru/lib/1675/> (rus).
15. Chuprunov E. V., Gurbatov S. N., Bednyj B. I. (2010). Klassicheskij issledovatel'skij universitet v innovacionnom obshhestve znaniy [Classical research university in an innovative knowledge society]. Universitetskoe upravlenie: praktika i analiz, 1, 6–16 (rus).
16. Shevchenko L. S. (2013). Typologizatsiya innovatsiynoyi diyal'nosti ta innovatsiy v osvitniy sferi [Typologization innovation activities and innovation in education], Pravo ta innovatsiyi, 4, 78-91. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2013_4_9 (ukr).

17. Shmeleva E. A. (2013). Psihologo-pedagogicheskie osnovy razvitiya innovacionnogo potenciala studentov i molodyh uchenyh [Psihologo-pedagogical bases of development of innovative potential of students and young scientists]. Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo, 3 (1), 12-18 (rus).

18. Kremen V. G. (2016). Transformational potential of a classical university model. The modern higher education review, 1, 8-14 (eng).

СУЩНОСТЬ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКО-ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Меняйло Виктория, кандидат физико-математических наук, доцент, начальник научно-исследовательской части, Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, 69600 г. Запорожье, Украина, meniailo16@gmail.com

В данной статье определены роль и место исследовательско-инновационной деятельности в деятельности высшего учебного заведения и раскрыта ее сущность. Показано, что исследовательско-инновационная деятельность базируется на научно-исследовательской составляющей и является основным видом деятельности, который определяет основу формирования стратегии развития и миссию современного университета, его роль в инновационных процессах. Необходимым условием осуществления эффективной исследовательско-инновационной деятельности является имеющийся инновационный потенциал, который обеспечивается, прежде всего, интеграцией образовательной и научной деятельности, а также другими видами деятельности вуза, которые предоставляют необходимые ресурсы. Дано определение исследовательско-инновационной деятельности высшего учебного заведения и показано, что она может осуществляться в двух направлениях: научно-инновационном и проектно-инновационном, которые тесно связаны между собой на технологическом и методологическом уровнях.

Ключевые слова: инновационная деятельность; исследовательско-инновационная деятельность высшего учебного заведения; научно-исследовательская деятельность.

ESSENCE OF «RESEARCH AND INNOVATION ACTIVITIES» OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Meniailo Victoriia, PhD, Associate Professor, Head of Scientific and Research Department, Zaporizhzhya National University, 66 Zhykovsky Str., 69600 Zaporizhzhia, Ukraine, meniailo16@gmail.com

The role and place of «research and innovation activities» in the innovation activities of modern university are defined in this article. It is shown that the «research and innovation activities» of higher education are based on «scientific and research» component, which provides a basis for development strategy of the university and its mission in the modern world. A necessary condition for effective «research and innovation activities» of university is availability of innovation potential, which is provided primarily by the integration of educational and scientific activities and other activities of institutions that provide the necessary resources. Classical universities have the greatest innovation potential. «Research and innovation activities» of institution of higher education is defined as integrated activities aimed at the creation, development and implementation of scientific innovation in order to obtain economic, social and other effects; development and implementation of innovative projects aimed at solving important scientific, social, cultural, ethic and other issues. Two types of «research and innovation activities» are defined: «scientific and innovation» and «design and innovation»; it is shown that these two types have a number of common characteristics. It is important to distinguish the project as a final result, the project as a method of design and implementation as a form of «research and innovation activities».

Keywords: innovation activities; research and innovation activities of higher education institution; scientific and innovation activities.

Стаття надійшла до редакції 25.07.2017

Прийнято до друку 05.10.2017